

ფრიდონ ხალვაშის ბალადა ახმედ მელაშვილზე

ჩოხარაძე მალხაზ

ბალაძე მალხაზ

შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ბათუმი

DOI: <https://doi.org/10.52340/idw.2023.63>

აბსტრაქტი. მუჰაჯირობის ისტორია და ქართველ მუჰაჯირთა შთამომავლების ცხოვრება მრავალი კუთხით, მრავალი თვალსაზრისით არის საინტერესო. მე-19 საუკუნის მიწურულიდან დღემდე აღნიშნულ თემას ბევრი შეკვება: ჟურნალისტი თუ მეცნიერი, პუბლიცისტი თუ მწერალი...

მუჰაჯირობა ფართოდ აისახა ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედებაში. ნაშრომში გაანალიზებულია მისი ბალადა „მუსა ბურსელი“, რომელშიც შთამბეჭდავი ოსტატობით არის დახატული ახმედ მელაშვილის მხატვრული სახე. ახმედ მელაშვილი იყო კლარჯ მუჰაჯირთა შთამომავალი, რომელიც ბურსაში ცხოვრობდა და რომელსაც უდიდესი ღვაწლი მიუძღვის თურქეთში მცხოვრებ ქართველთა ეროვნული თვითშეგნების გაღვივებისათვის ბრძოლის საქმეში.

ფრიდონ ხალვაში ახმედ მელაშვილს პირველად შეხვდა 1968 წელს, თურქეთში ქართველ მწერალთა დელეგაციის სტუმრობის დროს. კიდევ ერთი შეხვედრა შედგა 70-იან წლებში, როცა მელაშვილი საქართველოში იმყოფებოდა. ბალადა „მუსა ბურსელი“ დაიწერა 1975 წელს.

მუჰაჯირობის მოტივის სპეციფიკას განაპირობებს, უპირველეს ყოვლისა, ისტორიული რეალობა. მუჰაჯირობა იყო თაობათა ტრაგედია. ტკივილით სავსე იყო მისი ყველა ეტაპი: გადაწყვეტილების მიღება, გასამგზავრებლად მზადება, მგზავრობა, ახალ მიწაზე დამკვიდრება, ასიმილაციის შეუქცევადი პროცესი და ა.შ.

ბალადა მუსა ბურსელისადმი მიმართვას წარმოადგენს. პოეტი თითქოს ესაუბრება თავდადებულ ჩვენებურს და წრფელი ემოციის თანხლებით ნათლად წარმოაჩენს მის უდიდეს ღვაწლს. ავტორი აცოცხლებს მუჰაჯირთა შთამომავლების ცხოვრების სურათებსაც და საუბრობს ქართველთა ერთიანობის განუზომელი მნიშვნელობის შესახებ.

საკვანძო სიტყვები: მუჰაჯირობა, ქართველი მუჰაჯირები, მხატვრული ტექსტები, ფრიდონ ხალვაში, ახმედ მელაშვილი..

ახმედ მელაშვილი პირველი თაობის კლარჯ მუჰაჯირთა შთამომავალი იყო. იგი 1922 წლის 10 ივნისს დაიბადა ბალიქესირის პროვინციის გონენის რაიონის სოფელ ქოჩბაირში. ეს მურღულიდან (გურბინი, ქურა, ბაგა და სხ.) გადასახლებულ მუჰაჯირთა შთამომავლების სოფელია, დაახლოებით 70 კომლიანი, თუმცა მოსახლეობის ნახევარზე მეტი მიგრირებულია სხვადასხვა ქალაქში.

ახმედი, ძირითადად, ბურსაში ცხოვრობდა. მე-20 საუკუნის 50-იანი წლებიდან ქოჩბაირთან და ბურსასთან ერთად მისი ცხოვრება განუყრელად დაუკავშირდა ინეგოლის რაიონის სოფელ ჰაირიეს. მაქაბლელ მუჰაჯირთა მიერ დაფუძნებულ ამ სოფლიდან იყო სწორედ მისი მეუღლე იუქსელ ერგუნი (ჯინჭარიძე). აქ იყო მათი სახლიც და ახმედ

მელაშვილი სოფელს მაშინაც არ მოწყვეტილა, როცა ბურსაში ცხოვრობდა და მუშაობდა (ჰაირიე ინეგოლს 15 კილომეტრითაა დაშორებული, ბურსას - 58 კილომეტრით).

ბალიქესირის და ბურსას პროვინციები თურქეთის მარმარას (მარმარილოს ზღვის) რეგიონშია, ბალიქესირში 19 რაიონი ანუ ილჩეა. ქართული სოფლები არის გონენის, მანასის, ბალიას და სუსურლუქის რაიონებში, აგრეთვე, ბალიქესირის ცენტრალურ რაიონში (სულ 14 სოფელი). რაც შეეხება ბურსას, იგი საქარიას, ქოჯაელის და ორდუს პროვინციებთან ერთად განსაკუთრებით გამოირჩევა ქართველ მუჰაჯირთა დასახლებების სიმრავლით. ბურსაში 17 რაიონი ანუ ილჩეა. ქართველები ყველა მათგანში ცხოვრობენ, მაგრამ კომპაქტური დასახლებები 7 რაიონშია - სულ 42 სოფელი. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ინეგოლის რაიონი, რომელშიც ქართველ მუჰაჯირთა შთამომავლების 18 სოფელია. ბურსაში ქართველთა უმრავლესობა აჭარიდან წასული მუჰაჯირებია. უფრო ზემო აჭარიდან - ხულოს და შუახევის რაიონებდან. გაცილებით ნაკლებია ზღვისპირელები - ჩაქვისა და მახიჯაურის მიდამოებიდან. არის მაჭახლიდან, კირნათი-მარადიდიდან, მურლულიდან და კლარჯეთის სხვა რაიონებიდან გადასახლებულთა სოფლებიც (ჩოხარამე, 2016:78).

60-იან წლებში ახმედ მელაშვილმა სწორედ ჰაირიეში ჩამოაყალიბა „ტურიზმისა და ინფორმაციის საზოგადოება“, დააარსა ქართული ხალხური სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლი, მისი თაოსნობით და ჩვენებურთა შემოწირულობებით აშენდა აქვე კულტურის სახლი და რა გასაკვირია, რომ სწორედ ჰაირიეშია მისი საფლავიც.

ახმედ მელაშვილს დიდი წვლილი მიუძღვის ქალაქ ინეგოლში „კავკასიელ ხალხთა კულტურის და ფოლკლორის საზოგადოების“ შექმნასა და მის საქმიანობაში. ეს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ქართული საქმე იყო.

1968 წელს თურქულ ენაზე გამოსცა წიგნი „გურჯისტანი - კულტურა, ლიტერატურა, ხელოვნება, ისტორია, ფოლკლორი“ (ამ წიგნის გამოცემას ორთვიანი პატიმრობაც მოჰყვა).

ახმედ მელაშვილის სახელს უკავშირდება თურქეთის ისტორიაში პირველი ქართული ჟურნალის, „ჩვენებურის“, გამოცემა. პირველი ნომერი 1977 წელს დაიბეჭდა შვედეთში შანვერ აქინის (შალვა თევზაძის) მეცადინეობით (ჩოხარამე, 2016:70).

მისი ღირსეული ცხოვრების ანარეკლია სწორედ, დღეს რომ ხშირად მოიხსენიებენ, როგორც თურქეთის ქართველობის ილია ჭავჭავაძეს. მისი ცხოვრების და მოღვაწეობის არსი თანამემამულეთა ეროვნული თვითშემეცნების გაღვიძებისათვის ბრძოლა იყო, რაც, იმჟამინდელ თურქეთში, დაუძლეველ პრობლემებს უკავშირდებოდა. „სადაც აკრძალეს ქართველობა, იქ იქართველა, იქ მან მამულის სიყვარული აგო ტაძრებად, იქ ცივი ფერფლიც სულის ბერვით გამოაღვიძა... რათა ძმებს დედო მემლექეთი არ დავიწყნოდათ“, - ხატოვნად წერდა ახმედ მელაშვილის ბიოგრაფიას ფრიდონ ხალვაში და მართლაც, ეს ბიოგრაფია ქართველობისათვის ბრძოლის და ტანჯვის გზაა, რასაც შეეწირა კიდევ: 1980 წლის 5 ივლისს მას თავს დაესხნენ და მოკლეს. მძიმედ დაიჭრა მისი ვაჟი იბერია. ვინც არ უნდა ყოფილიყო დამკვეთი ან თავდამსხმელი, ფაქტია - მელაშვილი მისი მოღვაწეობის გამო გაწირეს...

მოგვიანებით (1989 წელს) ამ საზარელ ფაქტს ფრიდონ ხალვაში პატარა, ერთსტროფიანი ლექსით გამოეხმაურა („ახმედ მელაშვილის ანდერძი“) და მკაფიოდ გამოკვეთა თავისი დამოკიდებულება დიდი ჩვენებურის ღვაწლის მიმართ:

რაც რომ მწამდა,
რასაც ვწერდი,
მჯერა, ისევ ცოცხლად არი,
თუმცა მისთვის მომკლეს, მაინც
კვლავ მოვკვდები მისთვის მკვდარი. (ხალვაში, 2000: 231)

1968 წელს, თურქეთში ქართველ მწერალთა დელეგაციის სტუმრობის დროს, მელაშვილმა მოახერხა მათთან შეხვედრა, ამ დელეგაციის წევრი იყო სწორედ ფრიდონ ხალვაში, რომელსაც საიდუმლოდ გამოატანა ოსმალური ხელნაწერების მიკროფირი. ეს იყო საქართველოს ისტორიისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტი, – „1728 წლის თბილისის ვილაეთის დიდი დავთარი“. ფაქტია, რომ იმხანად ამგვარი ურთიერთობა არ იყო უსაფრთხო ერთი მხრივ, ახმედ მელაშვილისთვის და, მეორე მხრივ, ფრიდონ ხალვაშისთვის...

მწერალი მოგონებათა წიგნში „ომრი“ აღწერს პირველ შეხვედრას მელაშვილთან. სტამბულში ჩასულ მწერალთა დელეგაციას აეროპორტში დახვდნენ ოფიციალური პირები. მათგან განცალკევებით იდგა ერთი კაცი „გამხდარი, აჩრდილად მდგომი“ სწორედ ეს კაცი, წერს ფრიდონ ხალვაში, მოვიდა და გამომელაპარაკაო, როგორც კი დრო იხელთა:

„– შენ ფრიდონ ხალვაში ხარ? – თურქეთელ ქართველთა კილო მეცნო...

– კი, ფრიდონ ხალვაში ვარ-მეთქი,– გავეპასუხე გაკვირვებით. ხელი ჩამომართვა და მოხვევასავით მომედო.

– მე ახმედ მელაშვილი ვარ... მე შენთან ლაპარაკი მინდა. ახლა არა... წაყევ ამათ და მე ვიცი შენი ჰოტელი, ჰაცხანა იყოთ და მოგნახვ მეგრე...

– იმ ერთ წაშში, ჩვენ, ორივემ, გასაოცრად ერთად შევნიშნეთ, როგორ ბეჯითად გვაკვირდებოდა რუსი, მოსკოველი „ლიტერატორი“ (ვითომ მწერალი), ქართულ ჯგუფს რომ გამოგვაყოლეს (აშკარად ვგრძნობდით, – ის კაგებეს კაცი იყო). დამხვდურთა შორის, ერთი, რუსულისმცოდნე თურქი (ქართულისმცოდნე არ მოიყვანეს შეგნებულად), აშკარად ჩანდა, ახმედს აკვირდებოდა. ასე, რომ, თურქი და რუსი, მაშინ, გაერთიანდნენ, რათა არ დაეშვათ თურქეთის ქართველებთან საქართველოდან ჩასული ქართველების შეხვედრა“... (ხალვაში, 2007, 176)

მერე იყო ემოციებით სავსე დღეები თურქეთში, შეხვედრები იქაურ ქართველებთან, მათ შორის, მუჰაჯირთა შთამომავლების სოფლებში. მწერლის შეხვედრა მანამდე უნახავ 85 წლის მამიდასთან, რომელიც 1929 წელს მეუღლესთან ერთად გაერიდა საბჭოთა ხელისუფლებისგან მოსალოდნელ რეპრესიებს და თურქეთში დასახლდა, „იზნიქის მახლობელ სოფელში“... უფრო ადრე, 1890-იან წლებში მუჰაჯირად წასულა პოეტის ბიძა, მამის უმცროსი ძმა. მისი შთამომავლებიც ბურსას პროვინციაში, იზნიქის რაიონში ცხოვრობენ. ეს არის საოცარი ისტორიები, რომელსაც ამჯერად ნაკლებად ვეხებით. საზოგადოდ კი, უნდა აღინიშნოს, რომ 1968 წელს მწერალთა მოგზაურობა თურქეთში, შეხვედრები სტამბულსა და ბურსაში უდიდეს ემოციურ მუხტს შეიცავდა. თურქეთის ქართული მოსახლეობა, საბჭოთა რეჟიმის პირობებში, დაკარგული იყო სამშობლოსთვის. ერთი მხრივ, მუჰაჯირებმა თითქმის არაფერი იცოდნენ წინაპართა მიწა-მამულის ისტორიისა თუ თანამედროვეობის შესახებ. ძალიან ბევრს საქართველოს, როგორც ქვეყნის, არსებობის შესახებაც კი არაფერი სმენოდა. მეორე მხრივ კი, საქართველოშიც მწირი ცნობები იყო მუჰაჯირთა შთამომავლების, მათი სოფლების, მათი ცხოვრების ავის თუ კარგის შესახებ. არ უნდა დაგვავიწყდეს ისიც, რომ მეოცე საუკუნის 60-იანი წლები ჯერ კიდევ ის დროა (განსხვავებით თანამედროვე ეპოქისგან), როცა ქართულ სოფლებში ზავშეები მშობლიურ ენაზე იწყებდნენ ლაპარაკს და შემდეგლა, სკოლაში, სწავლობდნენ თურქულს. მწერალთა იმჟამიდელი ტკივილით სავსე შთაბეჭდილებები და მრავლისმომცველი ემოცია თვალსაჩინოა მათ ჩანაწერებშიც და მხატვრულ ტექსტებშიც. ამიტომ არ უკვირს მკითხველს ფრიდონ ხალვაშის სიტყვები „თურქეთელ ქართველებთან შეხვედრებმა ჩემი ცხოვრება ძირფესვიანად შეცვალაო“, არ უკვირს ცრემლი ნოდარ დუმბაძის თვალებში (ხალვაში, 2007: 184)...

ნიშანდობლივია, რომ ახმედ მელაშვილის მხატვრული სახე, მნიშვნელოვან ადგილს

იკავებს ფრიდონის შემოქმედებაში. 1975 წელს დაიწერა ბალადა (რომელსაც პოეტი მცირე პოემას უწოდებს) „მუსა ბურსელი“. ცნობილია, რომ ფ. ხალვაშის არაერთ ტექსტში მელაშვილი მუსა ბურსელად იწოდება და ბარემ ისიც ვთქვათ, რომ მისი ცხოვრებისა და ღვაწლის მხატვრული ასახვის სურვილი პოეტს სტამბულში, იმ პირველი შეხვედრისთანავე, გასჩენია და კიდევ უფრო გამძაფრებია სტამბულსა და ბურსაში შემდგომი ურთიერთობისას. პოეტი უკვე იწყებს გამოსახვის სათანადო ფორმების ძიებას. აქ კიდევ ერთ ფრაგმენტს დავიმოწმებთ „ომრიდან“

„...თავში დიდხანს ახმედ მელაშვილის სახე მიტრიალებდა, მინდოდა, იგი როგორმე ჩემი მომავალი ერთ-ერთი ლექსის, იქნებ ღრმა აზრით და მნიშვნელობით მომარაგებული სახე ყოფილიყო. ერთი სიტყვით, რაღაცას ვარჩევდი, ვეძებდი, მაგრამ იმხანად მისთვის შესაფერი ვერაფერი შევთავაზე. უბრალოდ, იქ დაწერილ რამდენიმე ლექსში მის სახელს, მის გმირობისტოლ კაცობას, ღირსი რამ შესამკობელი ვერ მოვუძებნე. მხოლოდ ხუთი წლის შემდეგ, როცა გემ „გიორგი ლეონიძეზე“ კაპიტნის თანაშემწე, შორეული ინდოეთის ოკეანეში, სინგაპურისკენ მივცურავდი, ჩემს ვეება კაიუტაში განმარტოებულს და ილუმინატორიდან ხანდახან, მუქშავად, მოლაპლაპე ოკეანის მომზირალს, როცა მხოლოდ მოგონებებით ხარ ცხოვრებასთან, სულისა და გულის მაამებლად, მოგონებაში აიმართა ახმედ მელაშვილის ჩვენება. ერთხელ, ვითომ ის შევაჩერე და მასთან საუბარი წამოვიწყე და ეს საუბარი, მაშინ, მომცრო პოემად გამოვიდა, – „მუსა ბურსელი“ (ხალვაში, 2007, 177).

არსებითად, ეს ფრაგმენტი საანალიზო ბალადის მცირედი შემოქმედებით ისტორიაცაა. უფრო ზუსტად ახმედ მელაშვილთან ფრიდონ ხალვაშის, როგორც მწერლის და როგორც ქართველი მოღვაწის, დამოკიდებულების ისტორია...

ბალადის „ამბავი“ აგებულია ღია ბარათზე, რომლითაც ავტორს ახალი წელი მიულოცა ახმედ მელაშვილმა. ბარათის ფოტოზე „ხუთი ბიჭია, ქართულ ჩოხებში გამოწყობილი“, ტექსტის მიხედვით, მათ შორის ერთი ახმედის შვილია, ივერი. საახალწლო მისალოცი ჩოხოსანი ბიჭების ფოტოთი რეალურად არსებობს, თუმცა, სინამდვილეში, თავად ივერი (იბერია) მელაშვილის განმარტებით, იმ ბარათზე ბურსელი ბიჭები არ არიან. ფაქტია, რომ მწერლის ფანტაზიამ საინტერესო მხატვრული სახე შექმნა. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ საახალწლო ბარათი საქართველოში იგზავნება მაშინ, როცა თურქეთში ნაციონალურ იდენტობაზე ხაზგასმა სახიფათოა. ერთხელაც გავიმეოროთ, რომ ბალადა რეალურ ამბავს ეფუძნება და ავტორიც მიზანმიმართულად მიანიშნებს ერთი მხრივ იდეის (მისალოცის დიზაინის) ავტორის ჩანაფიქრზე და მეორე მხრივ, ემოციაზე, რომელსაც ზემოხსენებული ფოტო ქმნის:

„უნდა შეხედო შენ ამ ბიჭუნებს _
რა ცეცხლს აფრქვევენ მათი თვალები,
მთის წყაროსავით მოჩქეფს ღიმილი
მხურვალე შუბლზე გადასავლებად...
ბიჭებს ხორუმით ხელგადაბმულებს
მხრებზე უწყვიათ მსხვილი მაჯები,
რა გამოხედვა, რამდენის მთქმელი,
ღირსებით, რწმენით და გამარჯვებით“! (ხალვაში, 2000: 167)

ამ ფოტოში, ამ ღია ბარათში ჩატეულია ჩვენებურთა, და არა მხოლოდ თურქეთში მცხოვრებ ქართველთა, გულისთქმა. ხორუმი ამ ბალადის მთავარი ძარღვია, მფეთქავი არტერიაა, ქართველთა ერთიანობისთვის შეძახილია: ხორუმი ხომ მეომართა ცეკვაა და ერთიანობის ძალმოსილობაზე ხაზგასმა. ხორუმი მეგრძოლი სულის სიმბოლოა და მოცეკვავე

ბურსელი ბიჭები – იქაურთა ქართველებად გადარჩენის იმედი. ეს ბიჭები თითქოს პოეტის წინაშე დგანან „ხორუმით მტრის შემმუსვრელნი“ და ამიტომაც მომეტებული ჟინით ისმის შეძახილი:

„შეჰკარ, – შეჰკარი, შეადულაბე,
გულებში რწმენა ამოუქარგე,
ცეკვავენ, თითქოს ხანჯლით ბურღვენ
ჩვენთან სადღუმნოდ მოსულ ნუქარდინს“. (ხალვაში, 2000: 169)

ხორუმის მოცეკვავე ქართველ ბიჭებთან ნუქარდინის (იგივე რუქნ ად-დინ სულეიმან-შაჰის) ხსენება კიდევ ერთი მინიშნებაა წარსულზე: ერთი მხრივ თამარის ეპოქაზე და, შესაბამისად, ბასიანზე, ქართველთა ერთიანობის შედეგზე - სასახელო გამარჯვებაზე და, მეორე მხრივ, მუჰაჯირობის ტრაგიკულ ისტორიაზე, თურქეთში უწყალოდ მომოფანტულ ქართველობაზე, ამ ქართველთა ერთმანეთთან თუ დედاسამშობლოსთან, მემლექეთთან ურთიერთობის დაწყვეტილ, ან კიდევ, დასაწყვეტად დაჭიმულ ხილულ თუ უხილავ ძაფებზე. ამ ძაფების გადარჩენის კოდი მოცეკვავე ბიჭების, კლარჯეთიდან, შავშეთიდან, ტაოდან, აჭარიდან... გადასახლებულ მუჰაჯირთა შთამომავლების ხორუმშიცაა ჩაქსოვილი და იმ სოფლებშიც, „...რომლებიც შორზე შორეთში აგეს ბედვრულმა მუჰაჯირებმა“!

მუსა ბურსელი საქართველოს სიყვარულით სუნთქავს და ცოცხლობს, ქართველ მწერალთან მიმოწერა მისთვის საქართველოსთან შეხებაა, წინაპართა მიწა-მამულში მიმოხედვაა, წარსულსა და აწმყოზე დაფიქრებაა. სწორედ ამიტომ საახალწლო მისალოცის კეთილი სურვილები, უპირველესად, საქართველოს ეხება:

„ახალო წელო, მიე გურჯისტანს
მზე, გამაგრება და გამრავლება,
ნუ დაავიწყებ, რაიც უჭირდა,
მაგრამ იდარონ მისმა თვალებმა“! (ხალვაში, 2000: 167)

ფრიდონ ხალვაში მიმართავს მუსა ბურსელს და განსაკუთრებული პატივისცემით აღნიშნავს თავდადებული ჩვენებურის მოღვაწეობის შესახებ. ამ მოღვაწეობის მთავარი მიმართულება იყო თურქეთის ქართველობაში ეროვნული თვითშეგნების გაღვიძება და გაღვივება. ამ მიზანს ემსახურებოდა სიმღერის და ცეკვის ჯგუფების ჩამოყალიბებაც, მრავლისმომცველი წიგნის – „გურჯისტანის“ დაბეჭდვაც, ჟურნალ „ჩვენებურის“ გამოცემა და და მრავალი სხვა კეთილი საქმე...

„ვიცი, სიმღერებს მანდაც მოუვლი,
ჰანგებს ჩვენებურს მრავალხმიანებს,
ხშირად ქუჩებში ჩვენი ხორუმით
ქარიშხალივით ჩაიგრივალე.
ხან ჩვენებურთა მიხვალ სოფლებში,
ცეკვა-სიმღერით, ჩონგურ-გიტარით
და ისე, როგორც პურს ქვრივ-ობლებში,

ჩამოატარებ წიგნს „გურჯისტანი“, – წერს ფრიდონ ხალვაში. (ხალვაში, 2000: 168)

სწორედ ამ განწყობის ანარეკლია მეტაფორა, რომელიც კიდევ ერთხელ და კიდევ უფრო მეტი განცდით გამოხატავს ბალადის მთავარ სათქმელს და პოეტის დამოკიდებულებას ამ სათქმელის მიმართ: მუსა ბურსელი დიდი მოღვაწეა, განუზომელია ამ მოღვაწეობის მნიშვნელობა ჩვენებურთათვის:

„ვერ გიპასუხე, მაგრამ სულ თვალწინ
გხედავ, - დადიხარ შუბლნადვლიანი,

ერთი უბრალო კოჭლი კაცი ხარ,
ბევრს კი ასწავლი მაინც სიარულს“. (ხალვაში, 2000: 168)

ბალადაში გამოკრთება მუჰაჯირთა შთამომავლებთან პირველი შეხვედრების მოტივიც. უფრო ზუსტად, პოეტი იხსენებს მამიდასთან მისვლის ამბავს: „მუსა ბურსელო, გახსოვს უნახავ მამიდაჩემთან როცა მიველით“? – მიმართავს მეგობარს, უდიდესი სითბოთი ახსენებს მის შვილებს და თურქეთელ ქართველთა თემას კიდევ ერთხელ ეხება ფაქიზად, თუმცა ტკივილით სავსე სტრიქონებით:

„მარცხნიდან მეჯდა შენი ივერი,
მარჯვნიდან მეჯდა შენი თამარი.
შენი შავთვალა მორცხვი ციცი
მემუდარება თვალეზდამბალი:
- მე „დედაენა“ მინდა, ბიძია,
მე დავისწავლო მინდა ანზანი.
ივერი ახლა თითქოს გემში მყავს,
ფაფახქვეშიდან მიმზერს ორბივით,
შენი ბარათი მე იმად მიყვარს –
ძველი იარა ცრემლით მომზანა“. (ხალვაში, 2000: 169)

ბალადის დასასრულს პოეტი ამ შეუმშრალ ცრემლს და პირმოუკრავ იარას ეხება კიდევ ერთხელ და წერს:

„რასაც თქვენ იქ და ჩვენ აქ ვჩიოდით,
დღეს რატომ უნდა დარჩეს უთქმელი?!
თქვენ საქართველოს მუდამ სჭიროდით
და საქართველოს უმძიმს უთქვენოდ“. (ხალვაში, 2000: 170)

„უფრო გულახდილი ვიყო? – იქ, ბურსაში, იმ ერთი მღელვარე საათის განმავლობაში ახმედ მელაშვილისგან საქართველოს სიყვარული უფრო მეტი ვისწავლე, ვიდრე მანამდე – შინ“, – დაწერს მოგვიანებით ფრიდონ ხალვაში (ხალვაში, 2007, 190)... მთავარი ისაა, რომ მემლექეთი, ანუ სამშობლო ერთი აქვთ იქაურებს თუ აქაურებს და სამშობლოს სიყვარულიც ერთი ტკივილითაა სავსე. ამიტომაც მიმართავს ბალადის ავტორი მუსა ბურსელს:

„მუსა ბურსელო! შორი ოცნებით
შენთან საუბრად როდი დავჯდები,
ვგრძნობ, ერთი ლოცვით ჩვენ ვილოცებით
და ერთი ტანჯვით ჩვენ ვიტანჯებით.
მაგრამ თუ დაფრენს შავი მერცხალი,
მიჰყვება ჭოროხს, მტკვარს და ალაზანს,
არ დაგავიწყდეს, რომ შენიცაა
ეს მემლექეთი და სილამაზე“. (ხალვაში, 2000: 170)

როგორც აღვნიშნე, ახმედ მელაშვილის მხატვრული სახე და, მასთან, მუჰაჯირობა და მუჰაჯირები საზოგადოდ, ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედების ერთ-ერთი ძირითადი თემაა, რომელსაც ეძღვნება არაერთი ლექსი, მოთხრობა, რომანი, მოგონება... მუჰაჯირობის თემაზეა მოთხრობები „ბიძაშვილი“, „მამიდა, სიყვარული, წასულა“, მუსა ბურსელია ერთ-ერთი პერსონაჟი რომანისა „შეიძლება თუ არა მუსლიმანი იყოს ქართველი“... „მუსა ბურსელი“ – ახმედ მელაშვილის სადიდებელი, წრფელი ემოციით გამსჭვალული ბალადა – სწორედ ამ თემატური რკალის შთამბეჭდავი ნაწილია.

ლიტერატურა:

ჩოხარაძე, მ. (2016). ქართული ენის გეოგრაფია თურქეთში“. მონოგრაფია. ბათუმი: გამომცემლობა „ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი“.

ხალვაში, ფ. (2000). თხზულებანი სამ ტომად. ტომი I. თბილისი: გამომცემლობა „საქართველო“.

ხალვაში, ფ. (2007). ომრი. თბილისი: გამომცემლობა „ეროვნული მწერლობა“.

Fridon Khalvashi's ballad about Ahmed Melashvili

Chokharadze Malkhaz

Baladze Malkhaz

Shota Rustaveli State University, Batumi

Abstract

The history of emigration and the life of the descendants of Georgian emigrants is interesting from many points of view. From the end of the 19th century to the present, the above-mentioned topic has been touched on by many journalists or scientists, publicists and writers.

Emigration was widely reflected in Fridon Khalvashi's work. The work analyzes his ballad "Musa Burseli", in which the artistic face of Akhmed Melashvili is drawn with impressive skill. Akhmed Melashvili was a descendant of Klarj Muhajirs, who lived in Bursa, and who made great contributions to the fight for awakening the national self-awareness of Georgians living in Turkey.

Fridon Khalvashi met Ahmed Melashvili in 1968, during the visit of a delegation of Georgian writers to Turkey. Another meeting took place in the 70s when Melashvili was in Georgia. The ballad "Musa Burseli" was written in 1975.

The specificity of the motive of emigration is determined, first of all, by historical reality. Muhajiroba was a generational tragedy. All its stages were full of pain: making a decision, preparing to leave, traveling, settling in a new land, the irreversible process of assimilation, etc.

The ballad is an appeal to Musa Burseli. The poet seems to be talking to a devoted subject and presents his greatest merits accompanied by pure emotion. The author revives the pictures of the life of the descendants of the emigrants and talks about the immeasurable importance of the unity of Georgians.

Keywords: emigration, Georgian emigrants, artistic texts, Fridon Khalvashi, Akhmed Melashvili